

Rerum Naturalium Fragmenta No. 31

<i>Szemere László:</i> Vadmadarak becserkészhetősége	3
<i>Szemere László:</i> A fürj és fogoly viszonylagos elterjedése Magyar- országon, III.	9
<i>Szemere László:</i> A rövidujjú pacsirta	19

Budapest
1912

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Pasaréti-út 79

Vadmadarak becserkészhetősége.

Szemere László

Némely, többé-kevésbé óvatos madár becserkészhetősége nemcsak eredményes vadászhatása szempontjából érdemes kísérlet hanem valódi műélvezet annak, a ki kissé nyitott szemmel járkal a szabadban.

Lépésről-lépésre követni egy megfigyelt madár logikáját, melyet elárul az alatt, míg feléje lopakodunk, megállapítani gondolkozásmódját az emberi furfanggal szemben, mind érdekes és egyrészt kellőleg nem méltányolt élettani momentumok.

A madarak és általában az állatok szellemi képességeit nagy általánosságban még most is igen kevésre becsülik. (Nem a szakirodalmat, hanem a nagyközönséget értem!)

Mivel az eddigi irodalomból nem látom eldöntöttnek azt, hogy a madarak egy-némelyike bizonyos felvett esetben szaglószervét használja-e, vagy sem, azért erre vonatkozólag iparkodtam kísérleteket tenni. Ez a kérdés a varjú- és szarkánál annyiban tarthat közérdeklődésre számot, hogy a vadászok túlnyomó része azt hiszi, hogy nevezett madarak megérik a puska „szagát”, s ezért nehéz a becserkészésük.

De sehol sem olvastam erre vonatkozó pozitív bizonyítékokat s úgy a magam, mint a mások megfigyelése alapján még ezidő szerint úgy vélem, hogy a varjú- és szarkafélék főleg csak „szemre” dolgoznak az emberi furfanggal szemben. (Alárendeltebb jelentőségben a hallásra is.)

A megfigyelők rendszeren kevés súlyt fektetnek az egyes fajokon belül! előforduló egyéni eltérésekre, pedig erre ügyelve, sok meddő vita elkerülhető.

Például felhozom a szarkát. Ezt a kókler madarat általában óvatoss, nehezen megközelíthetőnek tartják. A való pedig az, hogy a szarka eredetileg eléggé megközelíthető, koránt sem vadmadár. Hanem hamar kitanul, megismeri az igazi ellenséget, leolvassa a tekintetek véletlen találkozásából az ember szándékát s a szerint cselekszik, a mint a közeledőt ártalmasnak vagy ártalmatlannak tartja. Sokszor azonban a még olyan kitanult szarka is téved, de hát ez a „teremtés koronáján” az emberen is gyakorta megesik.

Könnyű lőni az ősz vége felé, télen előforduló, a mienknél kisebb szarkákat. Ezek főleg Észak-Magyarországon, minden télen előkerülnek, északibb tájakról költözködnek le s a nálunk költötteknél sokkal naivabbak. De egy-kettő halálán a többi csakhamar okul s hamar elszéled a társaság. (Ezek rendszeren laza társaságban 10-20-as csapatokban kóborolnak, láttam azonban már 50- 60-as csapatot is.)

De a mi szarkánk. se megközelíthetetlen, a hol nem háborgatják, ott eleinte szelídek, ezenkívül az egyes egyedek különböző óvatosságra, ravaszságra nézve. De megközelíthetetlennek nem mondható. S nem megközelíthetetlen a két közönséges vadgalambfajunk sem.

A Zoológiai Lapokban közölt vitában a kétkedő párt hatalmasan téved. Elég lenne a köztapasztalásra hivatkozni, hiszen majdnem minden vadász praxisában előfordul, hogy sikerül

felgallyazott vadgalambot lőnie. (A szarkáról nem is szólok.) Könnyen tudok példát hozni.

A gyűjteményemben lévő egyetlen kék galambot is fáról lőtte Balogh Zoltán barátom, még pedig golyóval, egy pontos Luxus-Mauzerleinből (1908. III. 25.) S egyszer együtt csatangolván, ugyancsak becserkelt örvös galambnak néhány farktollát lőtte ki. Igaz, hogy B. komám nem igen megy az orra alá a lelövendő objektumnak, mivel említett fegyverkéjét mesterileg kezeli.

A farkon lőtt galamb bizony volt vagy 90 méterre. Így persze jóval könnyebb kijátszani, de arra is tudok sok esetet, hogy a vadgalamb egészen a fa alá bevárt. Egy ízben vastag ágon ülő örvös galambot cserkéltem be s közvetlen alóla, majdnem függélyesen felfelé kellett céloznom. De a különben jó célzásnak az lett az eredménye, hogy 22. schortgolyó éppen a karvastagságú ágat érte a galamb alatt s azon nem bírván áthatolni, madaram 'sértetlenül' elment.

Kórody Ernő úr, az e vidéki vadászok egyik legszenvedélyesebbje éppen e tavaszon lőtt két örvös galambot becserkészve fáról. Említi, hogy még egyszer lőhetett volna, de akkor hajtóvadászat volt, nem akarta lövéssel zavarni a hajtást.

Különösen a magános, turbékoló galambot lehet szépen belopni, ugyanolyan eljárással, mint a siketfajdot. Mikor a galamb bűg, sietve előre megyünk s ezen időt használjuk fel a nyílt helyeken való áthaladásra is. A vadgalamb is főleg szemre dolgozik, kisebb ágreccsenésre el se megy, főleg, ha mint említém, ez a turbékolás alatt történt. Ekkor ugyanis a saját hangjától nem hallotta meg az alant mozgó ember által okozott neszt.

Magánosan álló fán nehezebben megy a dolog, ott úgy segíthetünk magunkon, hogy ketten próbálunk szerencsét. Társunk a galamb figyelmét leköti (nyíltan mutatja magát stb.), ezután esetleg sikerül így is a belopása.

A vadgalambnál még óvatosabb madarak becserkészése sem lehetetlenség, így ismerek vadászokat, kik ismételten lőttek így siketfajdkakast, s egy parasztpuskástól e tavaszon egy öreg tojó hollót kaptam, melyet fenyőfa sudaráról lőtt le, ugyancsak cserkészve.

Ezek már inkább ritka esetek, a holló különösen úgy el tud illanni, mintha a föld nyelte volna el. Semerre se látjuk; nem is hisszük, hogy elment volna, míglen felhangzik jó 300-400 lépésről kurta, vakkantásszerű károgása, nem is sejtett irányból.

A varjak eme királyáról vajmi kevés ilyen irányú megfigyelésem van s így nem tudom, hogy vajon a szaglásnak mennyi hasznát veszi. De a hamvas varjúról van némi megfigyelésem, a melyek azt látszanak támogatni, hogy csak látás és hallással igazodik el.

Több télen végeztem ily irányú kísérletet a következőleg. Hazakerkezvén a karácsonyi szünidőre, eleinte puskával cserkésztem rájuk s miután többet meglőttem, annyira óvatosak lettek, hogy mihelyt puska volt velem, nehezen vártak be. De éppen olyan nehezen vártak be, ha bottal mentem s avval csináltam olyanféle mozgásokat, mintha lőni akarnék.

Azután pisztollyal próbáltam szerencsét s ezt nem vették komolyan és sokkal közelebb vártak be, mintha puska vagy bot

volt nálam. Már pedig a pisztolyból sokat lőttem s annak is csak olyan szaga volt, mint a puskának.

De egyébként is megfigyeltem, hogy ha tényleg jól fedve mehettem a varjú-szarka felé, akkor a még olyan piszkos fegyverrel is belophattam.

A kedvező szélre azért kell ilyenkor mégis ügyelni, mert a hang is jobban teljed szél iránt.

De más irányú kísérletet is végeztem. Tudvalevő, hogy teljesen nyílt helyen a legjámborabb hamvas varjú is, – hacsak egészséges – puskás embert 5-6 lépésre nem igen vár be.

Sőt puska nélkül is ritkán, rendszeren 20-30 lépésig vár. Mezei munkástól azonban nem fél, mellette járkál a barázdában s így az a látszat, hogy a vadászt megismerik. De hogy néha milyen alaptalan a varjak következtetése, azt tapasztaltam Sárospatakon. A bodroghparti halászok körül gyakorta settenkedik néhány hamvas varjú s megszokták, hogy a csónak és benne ülők rájuk nézve teljesen ártalmatlanok.

Ezekre a varjakra is vadásztam néha. A parton gyalog járkálva vártak a szokás szerint. Aztán néhányan csónakba ültünk s egy ideig így könnyűszerrel lőhattünk belőlük, nemcsak hogy bevártak 5-6 lépésre is, hanem még a célozgatást se vették komolyan. Pedig a fegyvert csak a 8-10-ik lövés után húztam át, ha flóberttel voltam, (a sörétes puskát nem kényeztettem el annyira, hogy még a mezőn is tisztítsam).

Ez a varjúvadászat különben érdekes volt, mint sport is, mert leginkább Mauzerleinnel űztük, a ladik annyira-amennyire mindig himbálódzik s így még közelről is sokat hibáztunk.

Most még úgy képzelem, hogy a varjúfélék szaglása a veszély felismerésénél nem játszik szerepet. Mert erre bizonyíték nincs. Végleges ítélethez persze még több s pontosabban végrehajtott kísérlet szükséges.

(Zoológiai lapok: 12. (1910) 22., p. 257-258)

A fűrj és fogoly viszonylagos elterjedése Magyarországon, III.

írta

szemerei Szemere László.

Az impulzust a szóban forgó kérdés tisztázására – mint ismeretes – dr. Tarján Tibor úr adta meg, a ki észlelte, hogy Békés megyében a fűrj ritkább, míg a fogoly elszaporodott; ezzel szemben Moholon (Bács m.) vadászván, a fűrjek óriási tömege mellett kevés foglyot lelt, 1906. január 12-én keltezett soraiban nyílt kérdés tárgyává tette azt, hogy vajon tényleg a fogoly szorította-e ki a régebben gyakoribb fűrjet?

Ez az előzetes kérdés megjelent az „Aquila” 1906. évfolyamában, s a hazai természetrajzi és vadászati szak-irodalom azon évi füzeteiben. (Zoológiai Lapok, Vadászlap, Erdészeti Lapok, Természet.) Az 1907. év elején aztán kibocsájtotta a M.K.O.K. a kérdőíveket, melyek szinten megjelentek a fenti lapokban, s a Természettudományi Közlönyben is, külön is megkapta a Központ minden megfigyelője, s az erdőhatóságok is.

A kérdések – melyekhez előzetes támpontokat nyújtott Schenk Jakab adjunktus úr – ezek:

1. Minő a viszony jelenleg valamely (lehetőleg pontosan megjelölt) területen a fűrj és fogoly között, melyik a gyakoribb?
2. Minő volt ez a viszony régebben?

3. Minő okra vezethető vissza az egyik vagy másik faj csökkenése vagy elszaporodása, tényleg kiszorította-e a fogoly a fűrjet?

Folytatólag: „Megjegyzendő, hogy lehetnek oly területek is, a melyeken az egyik vagy mind a két faj elő sem fordul; az országos felvétel csak akkor teljes, ha ismerjük ezeket a területeket is, s ezért kérjük ezeket is jelezni.”

A megfigyelők s az erdőhatóságok is jó adatokat szolgáltatottak. Feldolgozásom a felvetett három kérdés sorrendjét követi. A jelentésekből kitetszik, hogy a fűrj és fogoly mindenütt, ahol bárcsak pár holdnyi rétecskét vagy szántóföldet, erdei irtást lel, előfordul, még ha az tetemes tengerszínfezletti magasságban van is, hogy itt hol a határ, arról nincs elég adat. Az innen származó adatok beküldői tehát a kérdőpontokra teljes választ nem adhattak, jórészt meg is jegyzik, hogy a két faj közti viszony egyik vagy másik faj hiánya miatt nem volt tanulmányozható.

Ezen helyeken a viszony régebben is jórészt ugyanilyen volt, de az sűrűn előfordul, hogy az erdőirtás nyomán megjelenik a fogoly, azután a fűrj is. Az összkép kibontakozását megnehezíti az időszakos kipusztulása valamely vidékről egyik-másik fajnak, erről bizonyosságot nyújt az 1906/7. évi szigorú tél, a mikor is igen sok fogoly pusztult el, de korántsem mindenütt az egész országban.

Ahol a foglyokat télen etették, vagy ahol a mezőn elég szalma-kazal, cséplésnyom stb. maradt, ott a foglyok az erős tél dacára is szépen átteleltek (pl. Mohácson).

Vegyük most sorra a kérdéseket.

1. Minő a viszony jelenleg valamely (lehetőleg pontosan megjelölt) területen a fürj és fogoly között, melyik a gyakoribb? (A „jelenleg” az 1907. évre vonatkozik).

2. Minő volt ez a viszony régebben?

Az „Aquila” 1910. évi számában az e kérdésekre adott válaszok országrészenként külön-külön táblázatokban vannak összegezve, itt csak a következtetéseket idézem.

A Dunántúl általában sok a fogoly s helyenként a fürj is szép számmal tenyészik, kézenfekvő dolog, hogy a vonulás idejében helyenként az arány a fürjekre kedvezőbb lesz. Itt a „kevés” kifejezés a fürjre nem vehető pesszimiztikusan, pl.: Vaszary Ernő rendes megfigyelő a fürjek fogyását jelzi, de azért Ravazon két nap alatt lehet 123 darabot lőni egy helyen néhány puskásnak! A viszony a fürjek rovására változott, de nem szembeeszkően.

A Kis Magyar Alföldön is hasonló a viszonya, a változás tekintetében is. A Nagy Alföld viszonyai is ilyenek, de nem annyira kedvezőtlen a fürjekre, főleg a déli megyékben, pl. a Rudolfsgnádi vadásztársaság 1906-ban 2469 fürjet lőtt 341 fogoly mellett. Ezekből nyilvánvaló, hogy a fürjek főleg a Nagy Alföld északibb részeiben fogatkoztak meg feltűnőbben.

A keleti hegyvidék már más képet mutat. A két faj tömegesebben csak a síkságokon, kulturális helyeken fordul elő, a fajok sokkal kevesebb egyeddel szerepelnek, a viszony keveset változott.

Az északi hegyvidéken a viszony a keleti hegyvidékhez hasonló, helyenként még elég fürj akad, régebben több volt a számuk, de mégsem lehetett a sok fürjet jelző rubrikákba osztani, mert ezen túlnyomórészt erdős vagy köves talajú területeken valami intenzíven régebben nem tenyésztek, a kivételek érvényre jutottak.

3. Minő okra vezethető vissza az egyik vagy másik faj csökkenése vagy elszaporodása, tényleg kiszorítja-e a fogoly a fürjet?

A fentebb említett táblázatokra vetett futólagos pillantás után feltámadhatna az a gyanúnk, hogy e két faj közti számarányban valamelyes kiszorítás közrejátszik.

De olvasva a megfigyelőknek e kérdésre adott válaszait, legott tisztán áll előttünk, hogy a fürj megfogyásának az oka nem hozható összefüggésbe a fogoly elszaporodásával. Emez állítást a beküldött jelentések idevágó kivonataival fogom bizonyítani, míg dr. Tarján Tibor úr feltevése ezentúl is feltevés marad s mint ilyen sem osztja nézetét a beküldött jelentések 97 százaléka, reális megfigyelés e feltevést egyáltalán nem támogatja.

Hogy a fogoly a fürjet kiszoríthatja, arról tudósítottak: Malomházáról Horváth Adolf erdőőr: „A fogoly teljesen a fürjet ki nem szoríthatja” (sic!) Erdőhivatal Magyaróvár: „A fogoly kiszoríthatja a fürjet.”

E két tévétel adattal szemben hangsúlyozza minden megfigyelő, hogy a fogoly nem szorítja ki a fürjet, vagy ahol gyéren fordul elő mindkét faj: egyszerűen felemlítik, hogy ott erről szó sem lehet, illetőleg ez nem állapítható meg. Minthogy a megfigyelők a fürj pusztulását behatóan és sok oldalról megvitatják s

a felsorolt különféle pusztulási tényezőket sorra fogom venni, nem sorolom fel mind ama adatokat, melyek pusztán elutasítják a feltevést; érdekességüknél fogva néhányat mégis felemlíték.

Erdőgond. Zsarnóczakohó: „A fürjet a fogoly nem szorítja ki, illet senki se figyelt meg.” Trencsén: „mert a fogoly száma is csökkent; tehát nem szorította ki egyik faj a másikat.” Nagyatád: „találkozás esetén a fogoly nem üldözi a fürjet.” Barthoss Gyula: „Mindig úgy találtam, hogy azon parasztmezőkön, melyeken a legtöbb fogoly élt, ugyancsak a legtöbb fürj volt található és viszont. Normális körülmények között bármelyik ottani (Iharosberény) földterületen háromszor-négyszer annyi fürj és ugyancsak annyi fogoly elérhetne!”

A fürj pusztulásnak fő-fő tényezőjeként általában a „délvidéki mészárlás”-t hozzák fel s ha látjuk az idevágó statisztika horribilis adatait, valóban megállapodni óhajtunk e ténynél, nem óhajtván még más pusztítási tényezővel is foglalkozni! S ha mégis említenek fel ezenkívül is nyomós okokat a fürjek apadása mellett, felesleges a kölcsönös „kiszorítás” deus ex machinájához folyamodnunk.

A harisnak, mondjuk így: nem akadt konkurens, pedig az még nagyobb mértékben kipusztult, nemcsak egyes helyekről, de általánosságban, mint ezt több megfigyelő jelezte.

Menesdorfer Gusztáv szerint Temeskubinban annyi volt azelőtt a haris, hogy „este az ember alig értette lármájuktól az egymás szavát!” Pedig ott a létfeltételei úgy a fürjnek, mint a harisnak megvannak ma is.

Nemcsak az egyes évek mutatnak nagy különbségeket a fürjek számában, ezen belül vidékek szerint is igen nagy az ingadozás, úgy a tavasszal érkezett, mint a költés után mutatkozó fürjek számában.

Amellett, hogy általános a panasz a fürjeknek az utóbbi évtizedben történt megfogyatkozásáról; evvel párhuzamosan igen sokan megjegyzik, hogy ez évben (1907., néhol 1908.) rendkívüli számban jelentkeztek. De kivétel is elég akadt, néhol a múlt és jelen állapot közt nem vesznek észre különbséget, mások meg éppen az 1907-8. években alig észleltek fürjet, a különben fürj-bő vidékeken.

Ezzel együtt sokan felemlítik az 1906-7. évi erős tél következtében beállott fogolypusztulást ez már közismert dolog, részletesen nem foglalkozom vele, itt csak azért említem meg, mert tudva azt, hogy 1907-8-ban sok fürj volt, megint kísérthetne a „kiszorítás” elmélete, ha az eddig elmondottakból okát nem tudnók adni a fogolypusztulásnak.

A felsoroltakból, t.i., hogy még az egy éven belül is – egyes helyek szerint – hol sok, hol kevés fürj jelentkezik, az állapítható meg, hogy a tavasszal érkezett fürjek nem oszlanak meg a nekik különben alkalmas országrészekben egyenletesen, hanem a szerencsésen megjöttek fölkeresik szülőföldjüket, határaikat, mint ez más fajnál már gyűrűjelzéssel ad oculos is be lett bizonyítva. (Némely fajnál az idei „Aquila” érdekes ellenbizonyítékokat – legalább ez idő szerint annak látszanak – hoz. Szerző.)

Az egyes vidék fürjei ősszel összecsoportosulnak, olyként, hogy valami nagy gazos tarlón stb. felgyűlnek, míg a körülmények megengedik, ott élnek, azután megint a közelebbi alkalmas területre mennek, hol esetleg már más csapatokat lelnek, így hömpölyög az áradat, számbelileg folyton növekedve, északról délre, ősszel.

A tavaszi felvonulás képe nem áll így szemeim előtt, talán gyorsabban utaznak, talán siettetí őket a viszontlátás öröme, amit éreznek, midőn ismert viszonyok közé jutnak stb.

Ha a vonulásban valamely határ fürjei nagy pusztulást szenvednek, világos, hogy tavasszal kevés jut el rendeltetése helyére s így előáll a lokális űr, mert megeshet, hogy ugyanakkor másutt fürjbőség van. Mellette a fogoly úgy tenyészik, a mint azt az ő helyzete engedi s nem állapítható meg, hogy a honnan rossz telelés stb. miatt hirtelenül kipusztul a fogoly, nyomában következésképpen elszaporodnék a fürj!

Láttuk, hogy a haris is ijesztően megfogyott, noha ez a faj különben eléggé alkalmazkodó képességű s száraz talajon is megél.

Hogy a fürjek sikeres vonulásától függ azoknak az évi száma, azt a megfigyelők nagy többsége állítja, Szeöts Béla levelező tag is eme konklúzióra jut a Zoológiai Lapok 1908. október 15-iki számában megírt cikkében („Kevés fürj, sok fürj, fürj mindenütt”).

A déli pusztítás után a legtöbben a kulturális viszonyok megváltozását említik, mint a mely tényező főleg vízi madaraknál döntő szokott lenni. Igaz, hogy a lecsapolásokkal

tulajdonképpen új meg új területek kínálkoznak a szárazföldi madárságnak s így a fürjnek is, s kis mértékben ez megosztólag hat a sok vésznek kitett állományra.

Pár idézés arra, hogy a kulturális viszonyok milyen hatással vannak a fürj és fogoly elterjedésére: Állami Erdőhatóság, Nagyatád: „A kiskaszók kötött gazdálkodási módja miatt (60-100 holdon van a lóherésük) itt a kasza pusztít sokat, a foglyot óvják s fészkelése is védettebben folyik.”

Wáhl Ignác, Apatin: „Annak daczára, hogy a fogolyállomány nem csökkent, a fürj-állomány néhány év óta szaporodik, régen kevesebb volt mindkét fajból. A javulás az apatini határ ármentesítésének köszönhető.” Oláh Sándor, Hajdúnánás: „A tagosítás, fásítása az utaknak s a sok tanya körül a kazlak mind több és több létfeltételt nyújtanak a foglyoknak, de sokat kedvezett nekik az utóbbi 10 év hóhiánya. Ez év 1906-7. kivétel.” Léber Antal, Szatmárnémeti: „A tanyai rendszer itt nem kedvez a fürjnek, mert ezáltal kóbor eb, macska és gyerekek sokat elpusztítanak.”

Erdőhatóság, Zsabálcz: „Mindkét faj az erdőirtás nyomán szépen elszaporodott.” Erdőhatóság, Székelyudvarhely: „A mértéken túli legeltetés nem kedvez a fürjnek.” Rózsahegyen a tatárka termelés letűntével csappant meg a fürjek száma. (Azt később aratják, mint a gabonát!)

A keltésben a zápor is sok kárt tesz, erről emlékeznek meg s általános a dúvadakra és ragadozó madarakra vonatkozó panasz is. Hausmann Ernő (Türkös) szerint a fürjek számát a néha tömegesen megjelenő *Arvicola arvalis* apasztja meg.

(Lehet, hogy ez a körülmény másutt is szóba jöhet s elkerülte eddig a figyelmet!)

A bejött jelentésekben többen alkalmazkodási mozzanatokat közölnek a fürjről és a fogolyról, különösen utóbbi kezd erdőn is fészkelő madár lenni, de a fürjről külön hangsúlyozza ezt Barthoss Gyula rendes megfigyelő.

Majd a foglyok kóborlásában is megnyilatkozó következetességre hívják fel a figyelmünket, pl. Kállay Ferenc: „Zajtán és környékén fogoly főleg télen van sok a bogárhátú földeken, költeni a „hegyekbe” szállnak.”

A beküldött jelentések révén a fogoly és fürjről szóló ismereteink öregbedtek s így a megfigyelők munkája kárba nem veszett s az adatok szíves beküldőinek e helyt is köszönetet mondok a Magyar Királyi Ornithologiai Központ nevében!

(Zoológiai Lapok, vol.13, 1911, p.44-46, p.57-58)

A rövidujjú pacsirta

Szemere László

A rövidujjú pacsirta (*Calandrella brahycactyla* Leisl) harmadik magyarországi példányát 1911. április 16-án lőttem Csíkverebesnél az Olt mellett.

Vonulásban volt 5-6 darab s érces hangjukkal keltették fel a figyelmemet, távcsővel pedig észlelve a mellén két oldalt fekvő sötétbarna foltocskát, megállapíthattam, hogy nem közönséges, se nem erdei pacsirta. A lelőtt példány hím.

Felhívom rá e helyt is ornitológusaink figyelmét, mivel hihető, hogy kelt is Magyarországon.

A második példányt Schenk Jakab úr, a M. Kir. Ornith. központ asszisztense lőtte a Hortobágyon 1907-ben.

Az első adata momentán nem áll rendelkezésemre, talán a szerkesztő úr fogja azt közleményemhez csatolni.

(*Zoológiai Lapok*, vol.13, 1911, p.153)